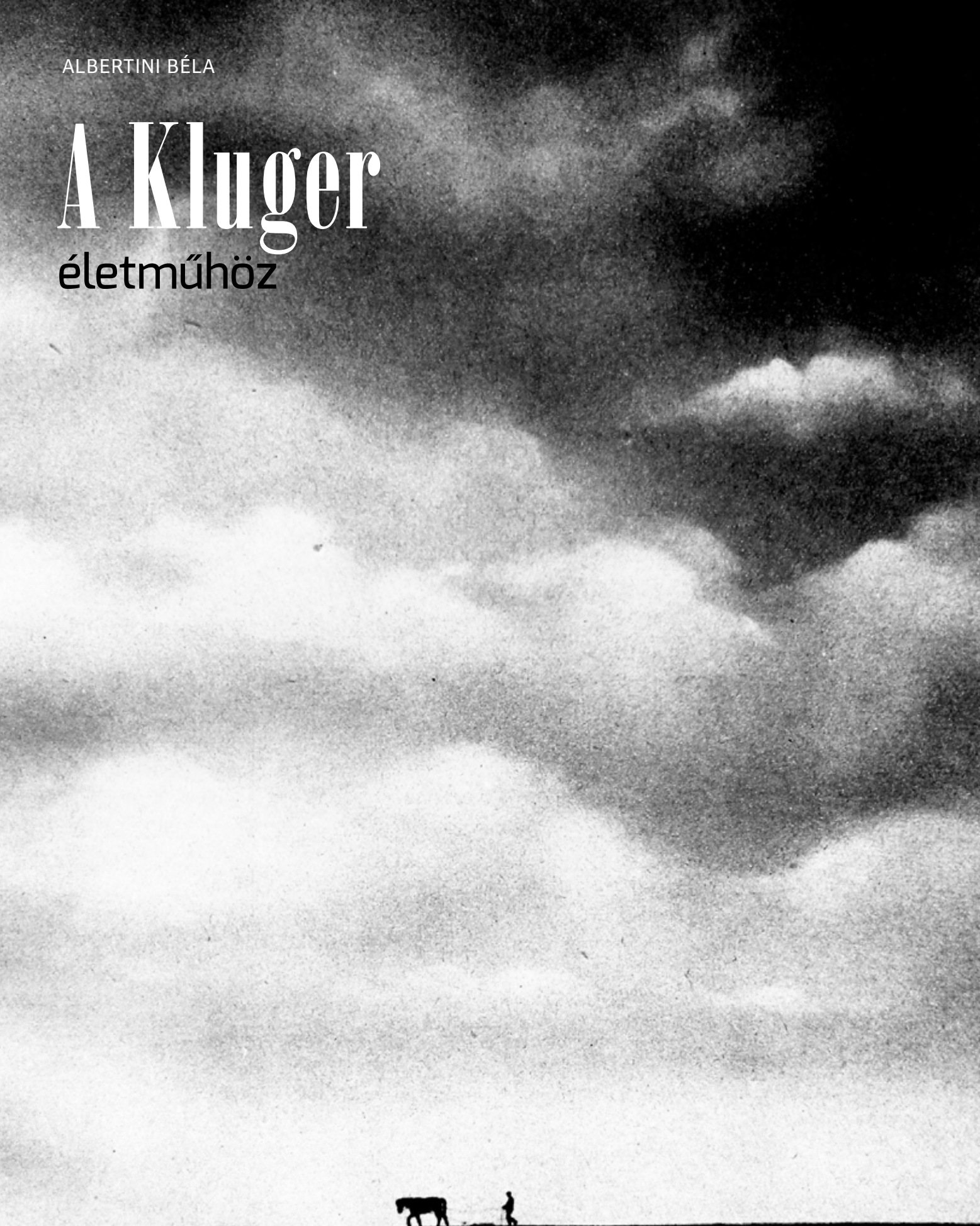


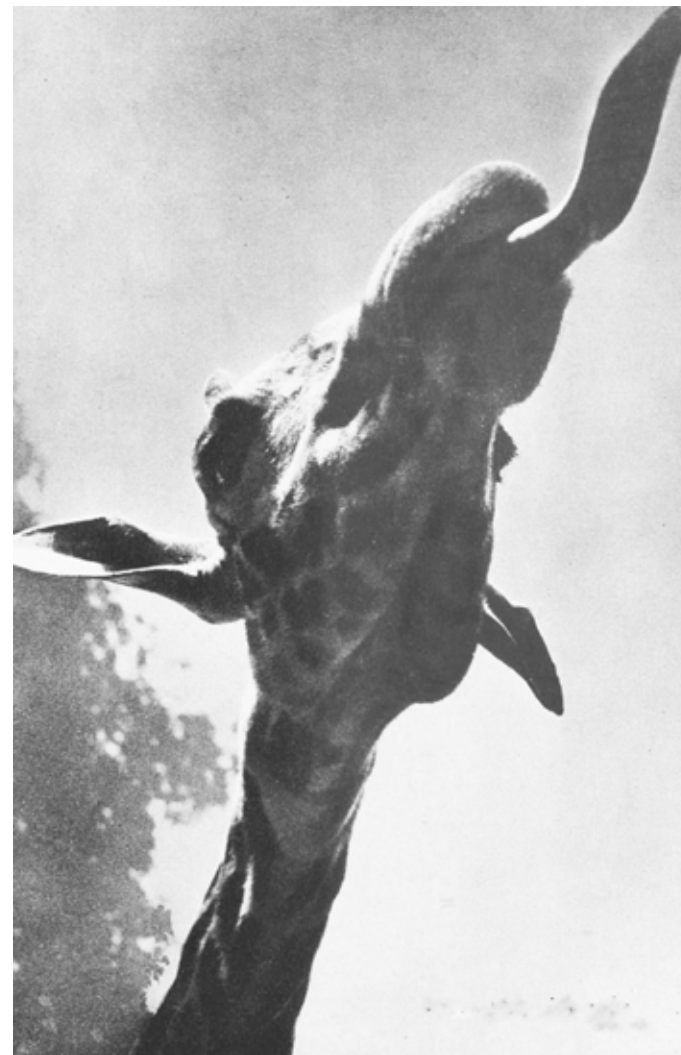
ALBERTINI BÉLA

A Kluger életműhöz



Kluger Zoltán: *A földműves*, Uhu, 1931–1932/9. (jún.) 37.

Érdemes lenne megnézni a Hadtörténeti Intézet és Múzeum fényképtárában, hogy Klugertől, aki pályája kezdeti szakaszában katonai szolgálatban fényképezett, őriznek-e első világháborús légifelvételeket – mivel ő ezen a területen dolgozott. Az ebbe a körbe tartozó képek dokumentálása ott általában igen alapos; a kartonokról még azt is meg lehet tudni, hogy az adott helyszíneken milyen magasságból készültek a felvételek, ez azonban önálló kutatási téma lehetne.



Kluger Zoltán: *Följebb már nem megy*, Scherl's Magazin, 1932/10. (okt.) 761. oldal utáni első műmeléklet

Kluger Zoltán: *Az alkoholista*, Das Magazin, 1929–1930/62. (okt.) 3998.



A Fotóművészet 2017/4. számában Somogyi-Rohony Zsófia beszámolója olvasható Kluger Zoltán budapesti kiállításáról.¹ Ez fontos hozzájárulás a Magyarországról eltávozott fotográfusok megismeréséhez. Mivel a kiállítás Izrael állam korai korszakából adott képet Kluger munkásságáról, érdemes visszatekinteni az ő korábbi fényképkészítő múltjára is. „Az 1920-as években Berlinben próbált szerencsét, ahol szabadúszó fotósként kereste kenyerét” – olvashatjuk az idézett cikk első oldalán.

Kluger Zoltán születési adatait a Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltára őrzi. Ezek szerint nevezett 1896. december 8-án született Kecskeméten. Apja Kluger Bernát, 41 éves járásbírói díjnok, Kecskemét, Vörösmarty utca 151. szám alatti lakos, anyja Weisz Emília 31 éves háztartásbeli volt.² Az anyakönyvi adatok azt jelzik, hogy Kluger közel háromnegyed évvel volt fiatalabb pályatársánál, Munkácsi Mártonnál. Ennek jelentőségére a Kluger képek értékelésénél kell visszatérni.



Kluger Zoltán: *Az üzemzavar, Uhu, 1928–1929/6. (márc.) 53.*

Kluger Zoltán: *Nagyon barátságos arcot kérekl Uhu, 1928–1929/9. (jún.) 19.*

Kluger képkompozícióiban többnyire az új tárgyiasság lényegre törő szerkesztési rendje érvényesült; a szűk képkivágás, az anyagszerűség hangsúlyozása. Sajtófotós munkássága számos orgánusra kiterjedt és sikeres volt. Nem kétséges, hogy képeinek a lapokban történt megjelenése során Kluger a Munkácsihoz hasonló pályán futott. Ám az is egyértelmű, hogy Munkácsihoz képest, aki sokoldalúbb, szélesebb látókörű, estenként mélyebbre ásó alkotó volt, Kluger a második vonalba tartozott. Az ő nyomtatásban megjelent képei azonban így is figyelmet érdemelnek; egy sajátos időszakban a magyar fotókultúra részének tekinthetjük ezeket.



Kluger Zoltán: *Az énektanárnál, Der Querschnitt, 1932/11. (nov.) 824. oldal utáni első műmelléklet*

Kluger Zoltán: *Miss Aligátor, Das Magazin, 1928–1929/56. (jún.) 3635.*

Kluger Zoltán: *A gyermekszínházban, Der Querschnitt, 1932/2. (febr.) 132. oldal utáni negyedik műmelléklet*

Ezúttal a németországi sajtófotós szereplés legalább jelzésszerű bemutatása a cél. Ismert tény, hogy az 1920-as években – különösen azok második felétől – Németországban a képes újságok nagyon népszerűek lettek (más országokban is, de most ez a helyszín a vizsgálat tárgya). Csak a jelen téma szempontjából kiemelve néhány példát: ekkor jelent meg a sajtópiacon a lipcsei *Das Leben* (1923), a berlini *Der Querschnitt* (amely 1921-ben galéria-kiadványként évkönyvformában indult, majd 1923-tól sikeres folyóirattá vált; kevésbé ismert, hogy pár évfolyama a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár állományában is fellelhető); 1924: *Das Magazin, Scherl's Magazin, Uhu*; 1926: *Revue des Monats*. A hetilapként működő *BIZ (Berliner Illustrierte Zeitung* – eredetiben az írásmód eltért az *illustrierte* formától) már a 19. század utolsó évtizedétől kínált fórumot a fotográfia számára. Ezek a lapok az 1920–1930-as évek fordulóján nagy fényképfogyasztók voltak. A kérdéskörnek gazdag irodalma van az átfogó feldolgozástól az egyes sajtóorgánumok bemutatásáig.³ Kluger ebben a sajtóáradatban nyert bőséges publikációs lehetőséget. Néhány képének felidézése jelzi sajtófotós működésének

sajátosságait. Az itt mellékelt felvételek közel egy tizedét képezik a Kluger neve alatt odakinn megjelent sajtófotóknak, tehát csak egy keresztmetszetet jelentenek.⁴ Látható, hogy Kluger közreadott fényképeinek többsége valamilyen humorforrást képez. Az ilyen típusú felvételekre nagy kereslet volt az akkori magazinokban. Figyelmet érdemel, hogy egyes esetekben a fotográfus képpárokban fejezte ki magát. A *fotográfiai képpár* alkalmazása a németországi lapokban már a húszas évek első felében megkezdődött, a továbbiakban pedig hangsúlyos szerepet játszott. Ez a jelenség megérdemel egy későbbi részletesebb eszmefuttatást, annál is inkább, mert a hazai fotótörténet-írásban ennek is van mitológiája, amelyet célszerű eloszlatni. Kluger kinti sajtófotói között időnként magyarországi témák bemutatása is felbukkan – ilyenkor a korabeli *tsikosch-gulasch-fokosch* hangvétel is észlelhető. Ez azonban nem általános. Nagyon valószínű például, hogy a *Földműves* című felvétel Magyarországon készült, ennek ábrázolásmódja azonban már a formanyelvi modernizáció szellemét is tükrözi.





Kluger Németországban számos esetben együttműködött Szigeti Vilmosmal, akinek a neve odakint gyakran *Szigethyként* jelent meg a képek alatt (az ő fotográfusi tevékenységének ugyancsak kijárna egy alaposabb feltárás). Az alábbiakban egy felsorolás következik néhány kettőjük által jegyzett képből. – *Nyírfák a szélben*, *Scherl's Magazin*, 1930/5. (máj.) 484.; „*Lassan, mint az eső, gyorsan, mint a villám*”, *Die Welt*, 1930/27. (júl. 7.) borító; *Afrikai koronásdaru*, *Scherl's Magazin*, 1930/11. (nov.) 1106.; *Róma, Szent Péter tér*, *Der Querschnitt*, 1930/11. (nov.) 736. oldal utáni első műmelléklet; *Finálé*, *Revue des Monats*, 1930–1931/5. (márc.) 525.; *Váljék egészségére!*, *Das Magazin*, 1930–1931/74. (okt.) címlap; *Állatkerti barátom*, *Das Magazin*, 1931–1932/32. 15.; *Skót terrier család*, *Uhu*, 1931–1932/10. (júl.) 60.; *Felülről nézve*, *Das Leben*, 1931–1932/2. (aug.) 19.; *A közös munka ritmusa*, *Foto-Beobachter*, 1935/5. (máj.) [167.] – ez utóbbi „kakuktkojás”, mert a megjelenés fóruma nem egy képes újság, hanem egy fotográfiai szaklap volt. A képes újságokból itt ízelítőként felsorolt képanyag megközelítően az egyharmada a megjelenteknek.⁵

Kluger Zoltán: *Mint egy Andersen meséből*, *Das Leben*, 1931–1932/7. (jan.) 77.

Kluger Zoltán: *Szomjúság*, *Der Querschnitt*, 1933/7. (okt.) 468. oldal utáni második műmelléklet



Kluger Zoltán: *Szegedi gulyás*, *Revue des Monats*, 1932–1933/9. (júli.) 792.



Köszönetnyilvánítás

Külön köszönet Markovits Ferencnek a Kluger katalógus kölcsönzéséért. A munka előkészítésének segítői: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi könyvtára; Kunstbibliothek, Berlin; Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltára, Kecskemét; Staatsbibliothek zu Berlin; Ullstein Archiv, Berlin.

¹ SOMOGYI-ROHONCZY Zsófia: *Országimázs egy fényképész szemével*, *Fotóművészet*, 2017/4. 78–81.

² Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltára, Kecskemét: Fond XXXIII. I/a állami születési anyakönyvi kivonatok, másodpéldány, 225.

³ Csak példaként: *Fotografie und Bildpublizistik in der Weimarer Republik*, hg. KREBS, Diethart, UKA, Walter Böhlen, Kettler, 2004; FERBER, Christian: *Uhu. Das Magazin der 20er Jahre*, Berlin, Ullstein, 1979.

⁴ Megtévészto lehet, hogy egy-egy folyóiratszám nem azonos az év naptári hónap-számával; ennek magyarázata az, hogy egyes sajtóorgánumok nem januárban indultak.

⁵ Nagyobb látószögből nézve megemlítenéd, hogy egy izraeli kiállítás folytán kiadtak egy katalógust is Kluger későbbi munkásságáról: RAZ, Guy: *Zoltan Kluger, Chief Photographer, 1933–1958*, Exhibition Catalogue, Tel-Aviv & Jerusalem, 2008, Eretz Israel Museum & Yad Itzhac Ben-Zvi.

Az egyik szerző, Guy Raz volt a budapesti kiállítás kurátora.